

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Want déze God is onze God (3)

*Zie, Ik ben het,
die de smid geschapen heb die het kolenvuur aanblaast
en naar zijn kunst het wapen vervaardigt;
en Ik ben het ook,
die de verderver geschapen heb om te gronde te richten.*

(Jesaja 54 : 16)

Jesaja 54 is één van die indrukwekkende profetieën, waarin de HERE, met een majesteit die alleen Hem eigen is, zijn volk troost. Om u daar een indruk van te geven citeren we de verzen zeven en acht. „Een kort ogenblik heb Ik u verlaten, maar met groot erbarmen zal Ik u tot Mij nemen; in een uitstorting van toorn heb Ik mijn aangezicht een ogenblik voor u verborgen, maar met eeuwige goedertierenheid ontferm Ik Mij over u, zegt uw Losser, de HERE”. Jesaja 54: een hoofdstuk dat overloopt van de liefde en de trouw van God.

Binnen het geheel van deze profetie valt één zinsnede voor ons beseft volkomen uit de toon: het vers dat hierboven staat afgedrukt. Dwars door alle betuiging van erbarmen heen, presenteert de HERE zich hier als Degene die de wapensmid geschapen heeft en die de verderver schept om te grond te richten.

Hier hebt u eens te meer een sprekend voorbeeld, hoe de HERE de vragen die bij ons rijzen rond zijn almacht niet uit de weg gaat, maar ze in alle hevigheid bij ons oproept. En dat geldt in dit geval wel op een bijzondere wijze. Stel dat door een fout van de zetter vers 16 in uw bijbel was weggevallen, dan had u deze tekst echt niet gemist. Vers 17 sluit zich namelijk moeiteloos aan bij vers 15. „Wie u aanvalt, zal over u vallen” (vs. 15b) - „Elk wapen dat tegen u gesmeed wordt, zal niets uitrichten” (vs. 17a).

Omdat het er niettemin toch staat, het profetische woord van vers 16, steekt het des te scherper af tegen zijn omgeving. Blijkbaar wil de HERE dit per se gezegd hebben. „Zie, Ik ben het, die de smid geschapen heb die het kolenvuur aanblaast en naar zijn kunst het wapen vervaardigt; en Ik ben het ook, die de verderver geschapen heb om te gronde te richten”. God de HERE doet zich zonder enige schroom kennen als de Almachtige die zich inlaat met wapenproductie! Hoe is

DOOR A. M. VAN LEEUWEN VLAARDINGEN

dat in vredesnaam mogelijk?

Om te beginnen wijzen we op een sterke overeenkomst met een Schriftwoord dat we een vorige week aan de orde stelden. „Ik ben de HERE (...) die de vrede maak en het kwade schep” (Jes. 45 : 7). Wat de HERE in Jesaja 45 nog in algemene termen zegt: Ik schep het kwade, dat maakt Hij in Jesaja 54 konkrèet: Ik schep de smid die het wapen vervaardigt. En dan gaat het om wapens die tegen Gods volk gebruikt worden, wapens die Babel zal inzetten tegen Jeruzalem. De HERE verklaart hier openlijk, dat de wapenproductie van Babel niet buiten Hem omgaat.

„Ik heb de smid geschapen...”. Het woord voor 'scheppen' dat zowel hier als in Jesaja 45 wordt gebruikt, wordt in het Oude Testament uitsluitend gereserveerd voor de HERE. Gods scheppen is met geen enkele menselijke activiteit te vergelijken en gaat het menselijk begrip te enen male te boven. Daarom past ons in dit verband alleen uiterste terughoudendheid. Hoe Gods handelen zich verhoudt tot menselijke wapenproductie, wij kunnen het niet precies op formule brengen en mogen dat ook niet proberen. Dát de HERE echter met zijn almacht de wereld-machten in hun onderlinge wapenwedloop onder controle houdt, dát moet voor ons vaststaan.

We komen hier op een terrein, dat in de talrijke discussies over ontwapening en wapenbeheersing doorgaans angstvallig wordt gemen. Dat God zich op de één of andere wijze in zou laten met onze (kern)wapenproductie, het is een gedachte die velen maar liever niet tot zich toelaten. Het is echter de vraag of de Schrift ons

daartoe wel de ruimte geeft. Kunnen wij er onderuit om het woord uit Jesaja 54 in onze tijd ook zó te verstaan: Zie, Ik ben het, die de technici geschapen heb die met hun deskundigheid de atoombom construeren? Let wel, daarmee is in geen geval gezegd dat God zelf de kernwapens maakt. Zowel het uitdenken als het vervaardigen daarvan blijft mensenwerk. Maar wel is daarmee gezegd, dat de HERE de situatie meester blijft. Zelfs de produktie van kernwapens kan zich niet onttrekken aan zijn bestuur.

Ondertussen houden we wel voor ogen, dat Gods almacht de menselijke verantwoordelijkheid onverlet laat. Zo moet Babel renschap afleggen tegenover de HERE over de wijze waarop het aan Juda Gods straf voltrokken heeft. „Ik heb mijn erfdeel ontwijd en het in uw macht gegeven; maar gij hebt het geen barmhartigheid bewezen” (Jes. 46 : 6). Babel heeft zich niet gehouden aan de omlinnde opdracht die het van de God van Israël ontvangen had: medogenloos heeft het op Gods volk en Gods huis ingehouwen. Daarom gaat de HERE aan de macht van Babel een eind maken. Over dit laatste spreekt het tweede gedeelte van Jesaja 54 : 16. „En Ik ben het ook, die de verderver geschapen heb om te gronde te richten”. De 'verderver' aan wie de HERE denkt is zonder twijfel Kores, die door God gezalfd zal worden om het trotse Babel van zijn voetstuk te stoten en de ballingen naar Jeruzalem terug te laten gaan. Kores, van wie ook de profeet Jeremia heeft geprofeet: „Zo zegt de HERE: Zie Ik verwerk tegen Babel (...) de geest van een verderver” (Jer. 51 : 1). De HERE, de God van Israël, waakt er persoonlijk voor, dat de wereld-machten niet maar ongelimiteerd hun eigen gang kunnen gaan. Hij houdt ze onder controle, omwille van zijn volk.

Dat is de troost, waarin heel deze profetie uitmondt. „Elk wapen dat tegen u gesmeed wordt zal niets uitrichten, en elke tong die zich voor het gericht tegen u keert zult gij in het ongelijk stellen. Dit is het deel van de knechten des HEREN en hun recht van Mij nentwege, luidt het woord van de HERE” (Jes. 54 : 17).

De HERE blijft de situatie beheersen. Zelfs de wapenwedloop ontwikkelt zich niet buiten zijn be-

Inhoud

- 1 Ds A. M. van Leeuwen,
Want déze God is onze God
- 2 Drs W. G. Rietkerk,
Pluraliteit en 'klassiek gereformeed'
- 4 Drs H. de Jong,
Normen en feiten in verband met het kernwapenvraagstuk (2)
- 5 Drs P. J. van Kampen,
Achter die deur in Wittenberg (1)
- 6 Prof. dr D. Holwerda,
Enkele facetten over het begrip 'waarheid' in het N.T.

stuur om. Nogmaals, dat betekent onder geen beding, dat wij mensen daardoor van de plicht ontslagen zouden zijn om naar wapenbeheersing te streven. Het betekent wel, dat het uiteindelijk de HERE is, die de wereld van de twintigste eeuw in een tot nog toe ongeken-de noodsituatie brengt. Doet Hij dat uit willekeur? In geen geval! De HERE wil weten wat er in ons hart is. En is onze eeuw, met zijn toenemende dreiging, niet bij uitstek een tijd, waarin de overleggingen uit vele harten wel openbaar moeten worden? Het is de HERE die de tijd onder druk zet. Onze cultuur is zijn heil gaan zoeken bij het schepsel in plaats van bij de Schepper. Daarom heeft God ons overgeleverd aan de angst voor het maaksel van onze eigen handen. Durven wij dat vandaag te belijden. Dat déze God, die ons in de benauwdheid brengt, onze God is?

Laten we beseffen dat wij er in onze tijd enkel met een 'ja' of 'nee' tegen kernwapens niet komen. De vraag hoe wij tegenover kernbewapening staan, mag nooit en te nimmer worden geïsoleerd van de vraag hoe wij staan tegenover God, de almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde. De HERE staat borg voor zijn schepping. Wees ervan verzekerd dat de zaken Hem niet uit de hand lopen, ook al zijn er die daaraan denken. God de HERE zal de schepping door het oordeel heen bewaren. „Want bergen mogen wijken en heuvels mogen wankelen, maar mijn goedertierenheid zal van u niet wijken en mijn vredesverbond zal niet wankelen, zegt uw Ontfermer, de HERE” (Jes. 54 : 10).

Pluraliteit en 'klassiek gereformeerd'

In de beide vorige artikelen vergeleek ik de kerk in zijn naoorlogse verschijningsvorm met een rivieren-delta-gebied. Talloos veel rivierarmen, kanalen en dwarsverbindingen voeren het door een machtige rivier aangedragen water.

Identiteit

Wie temidden van dit delta-gebied zelf meestroomt kan zich niet aan de uitdaging onttrekken na te denken over zijn eigen identiteit. Wat is het bijzondere van de rivierarm waarin ik meezwem. Daarom ligt het voor de hand dat er juist vandaag stemmen opgaan die het eigene gaan zoeken in dat wat hun christen-zijn onderscheidt van dat van de ander. Daarin ligt iets onvermijdelijks en tegelijk ook een gevaar. Om bij het laatste te beginnen: het is een gevaar om het eigene van 'onze' kerk of gemeente te zoeken in iets anders dan dat wat alle kerken, die het evangelie verkondigen, gemeen hebben, nl. de Here zelf. Paulus zei: ik heb besloten onder u niets te weten dan Jezus Christus en die gekruisigd (1 Cor. 2:2). Onze identiteit ligt in Hem en Zijn Woord. Daar voegen wij niets aan toe en doen wij niets vanaf. Wie echt gereformeerd wil zijn, wil gewoon christen zijn zonder ook maar enig extra. Datzelfde geldt wonderlijk genoeg ook van een anglicaan of methodist.

Uitdaging

Toch is het een feit dat de kerk geschiedenis heeft gemaakt en dat in de loop van die geschiedenis zich sporen gevormd hebben. Het is een onmiskenbaar feit dat een gereformeerd christen een ander soort is dan een pinkster-gelovige - of een broeder uit de vergadering, of een hoogkerkelijk hervormde.

Waarin ligt dat eigene? en wil ik dat wel wezen?

In het nu volgende artikel heb ik niet citaten verzameld van Bavinck, Kuyper of Schilder - of kerkhistorische argumenten geleverd. Het is meer een persoonlijke ontboezeming over pro en contra het gereformeerd-zijn.

Contra

Herhaaldelijk heb ik de laatste jaren pleidooien gelezen voor het „klassiek-gereformeerd” zijn. Juist als de stormen loeien en de golven slaan moeten wij vóór alles proberen om klassiek gereformeerd te blijven.

Ik ben daar niet vóór. Want dat „klassiek-gereformeerd” draagt een aantal kenmerken die mij zeer

DOOR W. G. RIETKERK UTRECHT

aanvechtbaar voorkomen of soms zelfs totaal verwerpelijk zijn.

Rechtvaardiging door het geloof

Veelal is dit het eerste wat als kenmerk genoemd wordt voor klassiek-gereformeerd-zijn.

Tetzel verschijnt ten tonele en Luther die naar dit evangelie terugkeerde.

Dat was ook reformatie.

Toch moet er in ieder tijdsgezicht weer iets anders gezegd worden. Wat Luther toen en daar zó moest zeggen, kunnen wij niet machinaal en tijdloos herhalen.

Stel je voor dat opnieuw gebeurde wat in de tijd van het N.T. gebeurde nl. dat dat evangelie tot een kussen werd waarop wij ons te slapen leggen.

Dan moeten apostelen als Jacobus ons wakker roepen door vrij hardhandig in ons oor te schetteren: maar wat baat het, mijn broeders of iemand beweert geloof te hebben, als hij geen werken heeft? Kan dat geloof hem behouden? (Jac. 2:14).

In de gereformeerde traditie is er vaak een soort pessimisme geweest, een soort fatalisme haast, dat meende: onze enige hoop is dit dat God ons (om niet) vergéeft, want wij zijn tot niets goeds in staat.

Dan moeten andere tonen uit het evangelie gaan klinken dan steeds dezelfde van Romeinen 5. Paulus heeft ook een hoofdstuk als Romeinen 8 geschreven. De politieke theologie bepaalt de gereformeerden zoals Jacobus in het N.T. bij haar tekort.

Onbekwaam tot enig goed

Dat is zo'n andere typisch klassiek gereformeerde uitspraak. Wij zijn onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad. Hoeveel misverstand heeft deze uitspraak uit de Heidelbergse Catechismus niet gewekt. Het heeft tot vandaag toe gereformeerde mensen in de psychiatrische inrichtingen gedreven.

Leert de bijbel dat? Ik denk dat een algemene uitspraak als deze met duizend zekeringen moet worden omgeven. Wat verstaat de Catechismus onder het „goede”: is dat een mooi schilderij maken of een medemens in nood helpen? Maar dan klopt er van die uitspraak niets. Want talloos veel mensen zijn daartoe wel in staat - met God en zonder God. Jezus zelf stelde de barmhartige Samaritaan aan de Joden ten voorbeeld. Vandaag moet een klassiek gereformeerde zinsnede als deze op de helling. Er moet uitleg bij dat de Catechismus met dit „goede” het ware goed bedoelde nl. het loven en aanschouwen van God. In de theologie uit de 15e eeuw was dit het hoogste wat een mens tot mens maakte. Zonder Christus is een mens hiertoe niet in staat.

De bijbel leert echter niet dat de gevallen mens een on-mens is, zo komt die uitspraak bij velen wel over. Integendeel juist de bijbel leert als uitgangspunt van ons nadenken over de mens dat hij naar Gods beeld gemaakt is.

Het materiaal is goed. Fantastisch zelfs. De fout ligt in wat wij ermee doen. Onze mercedes is prima. Wij rijden er alleen mee als een spookrijder - nl. in de verkeerde richting.

Psalmen

Een ander verschijnsel dat klassiek gereformeerd heet is het zingen van uitsluitend psalmen in de eredienst. Hoe diep dat erin zit blijkt nog uit de onlangs gehouden synode van de Christ. Geref. Kerken. Daar is het zingen van gezangen naast de psalmen niet toegestaan (op enkele „enige gezangen” na, die dan ook inderdaad enig zijn, maar in vergelijking met het Liedboek niet te zingen). Toch is die afweer van gezangen tegen-schriftuurlijk. Want het wordt in bijv. Efeze 5:19 letterlijk aan de gemeenten opgedragen: „Spreek

onder elkaar in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen”. Hoe kan het ook anders, als wij beseffen dat het bezingen van het heilswerk van Christus, waar heel ons christen-zijn bij staat of valt via de psalmen alleen maar *schaduwachtig* kan gebeuren. Als de Christelijk Gereformeerde Kerken echt bij zulk klassiek-gereformeerde tradities zouden gaan zweren zou dat een verdere groei tot samengaan inderdaad verhinderen.

Uitverkiezing

Misschien heb ik echter in de opsomming van klassiek gereformeerde punten het voornaamste punt nog niet eens genoemd: de nadruk op de uitverkiezing. De leer dat er een dubbele uitverkiezing is, is echt klassiek gereformeerd in de zin van Gomar. Wij mogen ons wel gelukkig prijzen dat dit vandaag nauwelijks meer geleerd wordt. Het is een onbijbelse leer dat God van voor de schepping een deel van het toekomstige menselijke geslacht voor eeuwig verdoemd zou hebben. Wat een afschuwelijke angsten heeft die leer niet opgeleverd. Ze is nergens in de bijbel terug te vinden, zoals intussen door ds Venema (vrijgem. geref.) en professor Berkouwer (geref. syn.) is aangetoond.

Ik weet wel dat een theologie die uitgaat van de Raad Gods de menselijke verantwoordelijkheid niet behoeft uit te sluiten. In die zin kan je van veel dingen die afschuwelijk zijn toch ook zeggen dat ze op de een of andere wijze door God zijn toegelaten... maar steeds als ik dit zeg en ook nu terwijl ik dit schrijf blijven mij de woorden in de keel steken en denk ik: leidt dat er toch niet toe iets aan God toe te schrijven wat naar het grote woord van 1 Johannes 1 niet in God is: „want dit is het nu juist wat wij van Christus geleerd hebben: God is licht en in Hem is in het geheel geen duisternis” (1:5).

Ontmoeting op Loughrigg Terrace

*Het Grasmere Lake ligt onder mij.
Ik kijk van Loughrigg Terrace uit
naar heuvels aan de overkant.
Het dorp ligt schuil in de vallei.*

*Door wolken gefiltreerd licht
legt, laat, zich op het heuvelland.
De wind rimpelt het water voort.
Zij schrijven samen dit gedicht.*

*De varens, in miljoenenstal,
staan, bruinend, tegen het terras.
Ik zie ze niet, maar kijk verrukt
naar 't spel van licht en wind in 't dal.*

*Het Grasmere Lake ligt onder mij.
Ik eet mijn sandwich, want ik weet:
licht kan niet leven in mijn lied,
de wind waait aan mijn woord voorbij.*

Lake District, nazomer '76

Johan Maardapper

Particulier of universeel

Heeft de Here dan niet Zijn volk uitgekozen? Is er geen verkiezing? Jawel, maar de Schrift leert dat dat een handelen is van God in de tijd en ten tweede dat God in dat heilshandelen alle mensen op het oog heeft. Zonder één uitzondering! De liefde van Christus gaat uit naar alle mensen. De klassiek gereformeerde opvatting dat het heil van Christus naar zijn intentie alleen gericht is op de uitverkorenen, of de verbondskinderen is niet naar de bijbel zelf.

Weer een stuk klassiek gereformeerd dat nodig moet worden gecorrigeerd. Voor dit moment volsta ik met enkele Schriftplaatsen. Joh. 8:12: Ik ben het licht der wereld. Wie in Mij gelooft (wie ook...) zal nimmer in de duisternis wandelen.

Hier wordt ons uitdrukkelijk gezegd dat Christus het licht der wereld is. Zoals de zon, die met zijn licht zelfs de donkerste plekken wil bereiken.

In 2 Petrus 3:9 zegt de apostel Petrus: De Here talm niet met de belofte, al zijn er die aan talmen denken, maar Hij is lankmoedig jegens u, daar Hij niet wil dat sommigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen.

Voorbeden voor volk en overheid is belangrijk zegt Paulus: „dit is goed en aangenaam voor God, onze Heiland, die wil dat alle mensen behouden worden en tot erkenning van de waarheid komen” (1 Tim. 2:3, 4).

„Want de genade God is verschenen, heilbrengend voor alle mensen, om ons op te voeden, zodat wij, de goddeloosheid en wereldse begeerten verzakende, bezadigd, rechtvaardig en godvruchtig in deze wereld leven” (Titus 2:11). Ik schrijf al deze plaatsen hier zo breedvoerig op om met de Schrift zelf u te laten zien hoe onschriftuurlijk de gedachte is dat Christus alleen voor een deel van de mensen gekomen is. Het heil dat in Christus verschenen is is universeel, bedoeld voor alle mensen en alle volkeren. Niemand hoeft te twifelen of het nu wel ook voor hem is. Er is geen dubbele verkiezing, ten dode of ten leven. Er is maar één verkiezing namelijk ten leven. God zij dank.

Als er mensen zijn die tegen Gods liefde kiezen en blijven kiezen is dat tegen de uitdrukkelijke wil van God. De Schrift leert dat er inderdaad zulke mensen zijn (Op. 21:8) (een universalist ben ik niet) maar dat terug te projecteren in de eeuwige wil van God is niet naar de Schrift.

Ik weet wel dat hiermee niet alle vragen zijn opgelost, alleen Luther zei al „das Wort soll man stehen lassen.”

Tegen alle geforceerde verklaringen van de bovenstaande Schriftgedeelten in (bijv. dat „alle” hier

ineens plotseling 'allerlei' zou betekenen etc.) moeten wij het wonder van de Schrift op dit centrale punt tegenover de klassiek gereformeerde leer vasthouden.

Hier is namelijk de eer van Christus in het geding en de evangelische bewogenheid van de gemeente.

Positief

U ziet: dit zijn heel wat punten, waar de klassiek gereformeerde leer aanvechtbaar was en ook veel schade heeft aangericht. Toch eindig ik dit artikel graag positief. De gereformeerde kerk in de brede zin van het woord is mijn moeder (om met Augustinus te spreken). Dat betekent: ik voel mij er diep mee verbonden en heb er het evangelie leren kennen.

Tot de kenmerkende waarden van het gereformeerd zijn reken ik de Kuyperiaanse uitspraak dat Christus Koning moet zijn op alle terreinen van het leven. Die houding vloeit voort uit de al eeuwen oude strijd tegen de scheiding tussen natuur en genade. Die strijd ligt weer verworteld in het herontdekt evangelie dat een radicaal verdorven schepping door het kruis en de opstanding van Christus weer totaál verlost wordt.

Dat heeft ons van vele krampachtigheden en ook van overgees-

telijkheid bevrijd. Onder gereformeerden is er geen heiligheidskramp, er wordt genoten van een glas wijn, de actuele politiek en de discussie daarover wordt niet gemedend.

Heel het leven ligt binnen het gezichtsveld. Het gaat om heel de mens.

De vruchten van die typisch gereformeerde traditie zijn legio. Ze zijn niet onbedreigd vandaag en wie weet zijn wij ze morgen kwijt als die oude drijfveren gaan ontbreken. Maar op dit moment zijn ze er nog: de christelijke scholen, professoren op alle terreinen van de wetenschap die bij het licht van de bijbel studeren, gereformeerde politici tot in de hoogste regionen en zelfs het stiefkind van de gereformeerden - de kunst - is de laatste tientallen jaren weer veel meer binnen het gezichtsveld gekomen. Maar ook de gereformeerde persoonlijkheidsvorming is (als het goed is!) meer ontspannen dan bij vele andere protestantse of evangelische groepen. Er wordt niet gauw benauwd gedaan - je moet kunnen lachen - de aarde en het gevoel liggen dicht bij de hand en toch wordt de kern en hoofdzaak bij regelmatig en trouw bijbel-lezen en kerkgang geloofd en beleefd.

Radicaal denken; gericht op heel de wereld, betrokken op heel de

Redaktie

Ir. A. W. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. E. R. Postma
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redaktie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

mens, vanuit de kern van het Evangelie (het verbond in het O.T. en Christus in N.T.) dat zijn de vruchten van gereformeerd zijn, die ik positief ontvangen heb. Het is vele andere gereformeerd opgevoede jongeren anders vergaan, en velen zijn in de gereformeerde opvoeding juist benauwd geworden of krampachtig. Mij is het zó niet vergaan en als ik midden tussen evangelische christenen zit, voel ik mijzelf altijd weer opgewekt gereformeerd.

Demonstraties

Nu nadert 29 oktober. Velen, vooral jongeren, leven naar die dag toe. Anderen, met name ouderen en ouders, zijn ongerust en verontrust. „Ons soort mensen doet niet aan demonstraties mee”, zo wordt er in Gereformeerde gezinnen gezegd en men is bevreesd, dat de kinderen die naar Den Haag gaan, zich op een verkeerde weg begeven en in verkeerd gezelschap zullen zijn.

Als het gesprek voor de zoveelste keer gaat over de „kernwapenproblematiek” zeggen de ouders, dat hun kinderen de oorlog niet meegemaakt hebben en uit de bezettingstijd niet weten, wat het betekent als een volk beheerst wordt door een macht, die van Gods gebod niet weten wil en de leugen hanteert om het volk te vergiften. Een duitse moeder vertelde onlangs over de jaren dertig en veertig. Ze zei dat ze blij was, dat de geallieerden Hitler de nek gebroken hadden: het had geen twintig jaar later moeten gebeuren, want dan waren ook haar zonen en dochters racisten geweest.

Ouders spreken dus vanuit de ervaring van hun verleden, maar de kinderen van deze tijd zien geen toekomst. Dat is hun nood. Zij verwachten een aarde, waarop je

Pastorale notities

A. H. ALGRA sr.
MAASSLUIS

niet meer leven kunt. De natuur zal niet meer zijn en wie het ongeluk zal hebben, te overleven, die zal vol kanker zitten en je zult geen kinderen meer kunnen krijgen.

Laten de ouders hun gelovige kinderen nu niet onder druk zetten met een bijbelwoord; Romeinen 13 wordt aangehaald: de overheid die het zwaard niet tevergeefs draagt. Leest men die perikoop wel? Paulus heeft het niet over de „ethiek” van het oorlogvoeren, maar over moord en doodslag, over misdrijven en belastingen. Het zwaard, waarvan hij spreekt, dat is duidelijk het beulswaard. Niet een wapen. In zijn dagen waren er geen oorlogen. Althans, Paulus schrijft er niet over; er was binnen zijn horizon geen conflict tussen volken. Hij heeft het in Rom. 13 over de justitie, niet over de defensie. Pas op Patmos ziet een oude apostel

oorlogen en dan alleen nog maar in visioenen. Ik zeg niet dat de bijbel het defensie-apparaat veroordeelt; alleen maar dat Paulus het er niet over heeft.

Laten aan de andere kant de zonen en dochters hun vader niet bemoeilijken met opmerkingen als: Het is toch wel vreemd, dat U, die zo resoluut de bijbel aanvaardt wilt van kافت tot kافت, U in allerlei bochten wringt om aan de klem van de Bergrede te ontsnappen.

Want vader zit daarmee. Hij worstelt er mee. Dat mag je zonder overdrijving zeggen.

Zo aanvaarden we elkaar in Christus, zonder te meppen met teksten; in ootmoet; samen trachten de wil des Heren te verstaan.

Laten we ook niet al te moedeloos zijn. Er wordt in Genève tenminste nog gepraat en het is goed, dat de volken laten blijken dat zij geen oorlog willen. Er zijn nu ook geen overheden, die het volk ophitsen tot de oorlog. Of het moest dan die verkalkte ayatolla zijn. In mijn jongensjaren was dat wel anders. Er is hoop. Maar die is niet gebaseerd op de voorafgaande zinnen in dit stukje, doch op het feit, dat juist de Man van de Bergrede alle macht heeft, óók op aarde en dat Hij met ons is, tot aan de voltooiing van de wereld.

Normen en feiten in verband met het kernwapen-vraagstuk (2)

De vorige maal eindigde ik met de opvallende bewering dat de christelijke gemeente voor een anti-abortus-program meer steun van een ongelovige mag verwachten dan voor een weerloosheids-pleidooi, omdat de mensen toegankelijker zijn voor de gedachte dat het leven beschermd moet worden dan voor het verhevenere denkbeeld dat men het aardse leven ook kan prijsgeven.

Maar is dit nu wel waar, zul je vragen. Meer steun voor een anti-abortus-program dan voor een anti-kernwapen-actie? Kun je je dan een massale 21-november-demonstratie tegen abortus voorstellen? Slaan de IKV-activiteiten niet in brede kringen aan? En zijn de mensen ten aanzien van abortus en euthanasie niet opvallend lauw? Toch denk ik dat we ons hier gemakkelijk door de schijn kunnen laten bedriegen.

De schijn

Wat de kernwapens betreft, de 21-november-demonstratie heeft tot dusver geen merkbare weerklank gekregen in de daarop volgende politieke verkiezingen. Het succes van die dag heeft zich tot het emotionele beperkt. Als het publiek zich de dreiging van het oostblok werkelijk realiseert - en een kleine fout in de russische propaganda-regie is daarvoor soms al voldoende - eist het veiligheids-garanties van zijn overheden. Toegegeven, dat is in de andere NAVO-landen duidelijker dan bij ons, maar als het er werkelijk op aan gaat, dan zal zich de menselijke natuur zelfs hier niet verloochenen. Het wil er bij mij echt niet in dat 21 november een succes van de bergrede zou zijn. Het zou dan ook wel een zeer vereenzaamd succes zijn als je let op de uitgebreidheid van Gods verlanglijstje daar! Nee, de toeloop van die zaterdag in Amsterdam schrijf ik eerder aan andere factoren toe. Voorop aan de faktor 'angst'; angst voor de menselijke fout, gezien de slordigheid en de onzorgvuldigheid die alom huishouden bij ons omgaan met de dingen en met de schepping. (Persoonlijk vind ik dit het meest reële argument om tegen uitbreiding van het kernwapen-arsenaal te zijn; denk erom: reëel, niet doorslaggevend; het antwoord erop zal moeten zijn dat we hard aan het werk gaan om bij hoog en bij laag in de samenleving een nieuw en sterker verantwoordelijkheidsbesef aan te kweken.) Dan is er het feit dat onze pers grotendeels het vijandsbeeld van Rusland stelselmatig vervaagt. Wat ook meespeelt is dat het met onze economie niet zo best gaat: „kan de defensie-post op de landsbegroting niet wat lager?”. Tenslotte is het nationale besef in Nederland altijd al zwak geweest. Al deze factoren zouden echter minder gewicht in de schaal werpen als het werkelijk tot de mensen doordrong wat voor een geweldige bedreiging het russische communisme voor onze geestelijke vrijheid vormt. En wat betreft de lauwheid ten aanzien van de abortus-wetgeving denk ik

DOOR H. DE JONG AMSTERDAM

dat de meeste mensen dit vraagstuk eigenlijk niet zo interesseert. Verruiming van de mogelijkheid tot aborteren behoort ook meer tot het wensenpakket van de meer gegoede klasse. Ik schat dat als de regering de oude wetten op dit gebied streng zou handhaven, zij de meerderheid van de bevolking, (zij het onder aanvankelijk gemopper) zou meekrijgen. Zeker nu de welvaart terugloopt.

Eerste en tweede sekularisatie

Het komt er dus eigenlijk op neer dat ik de publieke opinie zoals de intellectuele bovenlaag van onze weerspiegeld wordt wantrouw. De pers weerspiegelt de meningen van de intellectuele bovenlaag van onze bevolking. Juist in die bovenlaag echter zitten de zeer velen die van het christelijk geloof afvallig geworden zijn. Nu beweer ik niet dat in de benedenlaag christenen in overvloed te vinden zijn. Maar de benedenlaag wordt gevormd door de sekularisatie van de vorige eeuw: de arbeiders die in het proces van de industrialisatie eerst van de kerk en vervolgens van het geloof vervreemd zijn. En nu beweer ik dat de mensen van de eerste sekularisatie op menig punt met veel gezondere opvattingen rondlopen dan de lieden van de tweede sekularisatie. Met deze laatste bedoel ik de sekularisatie die in onze eeuw heeft huisgehouden onder de geëmanicipeerden van katholieke en protestantse afkomst. Je zou die eerste en tweede sekularisatie kunnen vergelijken met de twee ballingschappen uit de bijbelse geschiedenis van Israël: die van de tien stammen in de achtste eeuw vóór Christus. En die van de twee stammen in de zesde eeuw vóór Christus. En als deze vergelijking ergens op slaat dan zou ik mijzelf terugherkennen in de erva-

ring die de profeet Jeremia opdeed in de dagen van de tweede ballingschap: „Afkerigheid (Israël) heeft zich gerechtvaardigd boven Trouweloze (Juda)” (Jer. 3:11). Dat wil zeggen: met de mensen van de eerste sekularisatie is beter te praten dan met die van de tweede. De eersten hebben bij het verlaten van de kerk een behoorlijke dosis gezond verstand meegenomen. De laatsten zijn natuurlijk ook niet gek maar wel ideologisch behekt. Vreemde ideologieën vermengen ze met restanten van evangelisch besef waarvan de uitkomst de ene wanstaltigheid na de andere is. De gedachte van een politieke realisering van de bergrede is er zo een: ijzer vermengd met leem. Nu vind ik verder dat de christelijke gemeente van vandaag zich teveel aan de mensen van de tweede sekularisatie gelegen laat liggen. Dat is ook wel te begrijpen want die tweede sekularisatie ligt als een nauw sluitende gordel om haar heen. Maar goed is het niet. Ook van de 21ste november moet de gemeente zich niet teveel aantrekken. Immers, niet zij zelf maar de tweede sekularisatie was daar op de been. Wij zouden als christenen een weg moeten vinden om door die ons omsluitende gordel heen te breken en zo tot een nieuwe ontmoeting met de eerste sekularisatie te komen. Ik wil niet idealiseren maar ik geloof dat we dan tegenover een veel eerlijker ongeloof zouden komen te staan. Een ongeloof dat in zijn vooronderstellingen veel bruikbaar gedachtengoed meevoert, waarbij aangeknoopt zou kunnen worden (ook tot hernieuwde evangelisatie). Het zou dan wel eens kunnen blijken dat een wetgeving die abortus als regel strafbaar stelt én een behoorlijke landsverdediging die de agressor op afstand houdt beide een veel dieper en breder weerklank vinden in het volksleven dan nu slordigweg aangenomen wordt. Want de tweede sekularisatie heeft een veel te grote mond.

Bergrede slechts persoonlijk

Maar gesteld nu eens dat die tweede sekularisatie met haar ideeën de meerderheid van de nederlandse bevolking zo ver zou krijgen dat ze om wat voor bedenkelijke reden dan ook voor de kwetsbaarheid of zelfs de weerloosheid koos en op dit punt wilens-niet wilens met de bergrede in de pas ging lopen, zouden wij daar als christenen dan toch niet blij mee kunnen zijn en daarvan geen dankbaar gebruik mogen maken? Wij hoeven toch niet altijd over motieven te oordelen? Wel vaker immers krijgt de christelijke gemeente voor wat zij voorstaat steun vanuit de wereld op gronden die zij onmogelijk kan goedkeuren. Wat hindert dat? We hebben het toch over politiek, dat wil zeggen

over een gebied waar met compromissen gewerkt moet worden? Ik ben niettemin van mening dat wij dan als christenen zouden moeten opkomen voor de minderheid die wel verdedigd wil worden. Want juist de hoge ethiek van de bergrede heeft niets opdringerigs en werkt wel het allerlaast met het argument van de-helft-plus-één. Wij mógen eenvoudig de ongeestelijke bijval op dit punt niet accepteren; daar is de zaak te ernstig en daar zijn de gevolgen te ingrijpend voor. Alleen wanneer de nederlandse bevolking als geheel op het niveau van de bergrede stond, zou weerloosheid als politiek beleid in aanmerking komen. Wij weten echter allen dat dat niet het geval is. Behalve trouwens dat we aan de minderheid het recht van verdedigd te willen worden moeten toestaan, vraagt ook het belang van de volgende generatie(s) de aandacht. Dat belang wordt vaak in het geding gebracht als het gaat om het gebruik van atoom-geweld en dat is terecht: we moeten ons dit punt terdege realiseren en het bij de afweging van de beslissing fors laten meespreken. Maar dit argument van de volgende generaties legt ook aan de andere kant van het dilemma zijn gewicht in de schaal. Wat zullen onze kinderen ervan zeggen dat wij bewust hebben afgezien van het bieden van tegenweer tegen de agressor? Dat wij een duurzame bezetting niet naar vermogen hebben verhinderd? Mogen we van hen vergen dat ze ons gedrag achteraf zullen goedkeuren?

Hoe je het ook keert of wendt, het wordt mij steeds duidelijker dat de door Jezus aangeprezen weerloosheid alleen voor strikt persoonlijk toepassing in aanmerking komt. Jezus' woord immers over het toekeren van de andere wang behelst niets minder dan de bereidheid je leven te verliezen zonder dat daar enig aards voordeel tegenover staat. Maar onder welk ethisch argument mag je zo'n bereidheid van een ander dan jezelf eisen? Alleen persoonlijk kan een mens de weerloosheid als weg kiezen om dan onder deze norm staande aan de feiten het zwijgen op te leggen. In alle gevallen van meer algemene bedreiging moet hij zich afvragen wat de gevolgen van zijn weerloosheid voor anderen zijn. Hij zal dan tot de conclusie komen dat met name in de politiek weerloosheid tot onverantwoordelijk gedrag voert.

(slot volgt)

De artikelen van ds H. J. van der Kwast over „De Christ. Geref. Kerken en wij” zullen in de maand november worden voortgezet in de rubriek „Kerkelijk Leven”.

De Redactie

Achter die deur in Wittenberg (1)

Eén druppel van Christus' bloed zou genoeg zijn geweest voor de verlossing van de gehele mensheid. Uit die rijke overvloed van Christus' offer is een schat voortgekomen die niet in een doek moet worden geborgen of in een akker verstoppt, maar die gebruikt moet worden. Deze schat is door God toevertrouwd aan zijn plaatsbekleders op aarde, aan de heilige Petrus en zijn opvolgers, om te worden aangewend voor de gehele of gedeeltelijke verzoening van de tijdelijke zonden, die begaan zijn door gelovigen, die berouw hebben en hebben gebiecht. — Uitspraak van Paus Clemens VI in de jaar 1342.

Een gulle gever

We gaan terug naar het jaar 1150. De graaf van Molise wil van zijn vrouw scheiden. De motieven voor die ernstige stap worden door een kerkelijke rechtbank beoordeeld, voorgezeten door Paus Eugenius III. Kennelijk een impulsief man, want, als de vraag naar de redenen van scheiding wordt besproken, barst de Paus plotseling in tranen uit en werpt zich aan de voeten van de graaf. Zijn mijter valt hierbij van zijn hoofd en rolt in het stof. Als aanwezige bisschoppen en kardinalen de Paus weer overeind hebben geholpen en zijn mijter hebben teruggebracht, smeekt deze in aller aanwezigheid de graaf om zijn vrouw toch terug te nemen. En, voegt hij eraan toe, „om uw bereidheid in dezen te doen toenemen zal ik, de opvolger van Petrus en plaatsbekleder van Christus, aan wie de sleutels van het hemelrijk zijn geschonken, uw gezellin een onmetelijke bruidschat meegeven: mits u haar terugneemt en haar trouw zijt, zal ze u een onschendbaarheid (voor door de kerk opgelegde straffen) geven voor alle zonden die u tot nu toe hebt begaan. Op de Dag des Oordeels zal ik daarvoor aansprakelijk zijn.”

Bij deze gebeurtenis, door een der aanwezigen opgetekend, zien we een Paus die zijn herderlijke taak zeer ernstig neemt, een graaf die voor deze redevoering zwicht en zijn vrouw terugneemt en een Kerk die hier een begin meemaakt van die later zo verguisde instelling: de aflaat.

Winst, voor tijd en eeuwigheid

„Een” begin; feitelijk niet het begin. Al eerder, tijdens het begin der Kruistochten is er sprake van een aflaat. En zelfs nog eerder is er sprake van iets dat in zijn implicaties op aflaten lijkt. Al in het jaar 853 wordt door een Paus verklaard dat God degenen die „voor de waarheid des geloofs, de redding van het vaderland en de verdediging van de Christenheid” zijn gesneuveld als loon op hun werken de hemelse gewesten niet onthouden zal. Bijne dertig jaar later

DOOR P. J. VAN KAMPEN ZEIST

wordt een opvolger gevraagd of mensen, die voor de zaak des geloofs gesneuveld zijn of nog zullen sneuvelen, aflaat voor hun zonden, of zo u wilt, kwijtschelding van straf kunnen ontvangen. Het antwoord: „Door tussenkomst van de apostel, die macht heeft in de hemel te binden of te ontbinden, spreek ik hem, voorzover mijn recht het me toelaat, van hun zonden vrij en draag ik hen in mijn gebeden aan de Heer op.” Het gaat hierbij - we moeten dat wel steeds bedenken - meer om de straffen die de Kerk als boetedoening oplegt dan om de eeuwige straffen, die slechts door God kunnen worden uitgesproken. Toch, en dat is van belang om te zien, gaat het hier om de macht van de Paus. Hij meent, vanuit de door hem geclaimde status van plaatsbekleder van Christus te zijn, over goddelijke volmachten te kunnen beschikken.

Al spoedig zijn het niet meer de doden, maar de levenden die van kerkelijke straffen kwijtschelding of vermindering kunnen krijgen. In 1080, net vóór de eerste Kruistocht start, verklaart een Paus dat iedereen die tegen de ongelovigen in het Heilige Land zal optrekken, vergeving van al zijn zonden en de zegen voor dit en het komende leven zal krijgen. En een concilie, dat van Clermont in 1095, zegt het zo: „Iedereen die uit zuivere devotie, niet om eer of geld, tot bevrijding van de Kerk Gods naar Jeruzalem vertrekt, zal deze voor een algehele boetedoening worden aangerekend.”

Inflatie

Later zien we hoe meer manieren ontstaan waarop men aflaten kan krijgen. Niet door per se zelf Palestinaarts te gaan, maar door bijvoorbeeld een plaatsvervanger te bekostigen. Of door een grote som gelds te besteden aan ver-

fraaiing of opbouw van een kerk of klooster. Of, door een reis te maken, niet naar Jeruzalem, maar naar Rome. In het jaar 1300 wordt een Jubeljaar en een jubileumaflaat afgekondigd. In de zeven kerken aldaar zijn aflaten te verdienen, geldig voor 100, 1000 of (in de kerk van St. Eustatius) zelfs voor miljoenen jaren. En zo'n twee miljoen mensen zijn dat jaar naar de Eeuwige Stad getrokken; het was een van de gebeurtenissen uit die tijd! Twee miljoen mensen komen opdagen, gedreven door verlangen hun toekomstige zieleheil veilig te stellen.

Zoals Professor Eekhof zegt, in een boek uit 1917: „het boetewezen was verstand en veruiterlijk; de aflaat was pasmunt geworden.” Of, in de woorden van de Britse kerkhistoricus Southern: „er was sprake van een spiraal van inflatie”. Het systeem werd ondermijnd door voortdurende afbrokkeling van „de koopkracht” van de aflaten. Ze werden teveel ingezet, teveel gebruikt, te goedkoop gemaakt. En moeiten konden niet uitblijven. De Protestantse Reformatie is er een direct gevolg van geworden.

Te Berde

We beleven roerige tijden. Ambtenaren en trendvolgers voelen zich zwaar gepakt door het voornemen van de regering hen extra te korten. Stakingen, demonstraties en langzaamacties zullen het publieke leven gaan teisteren. En daarna komt dan de grote demonstratie tegen de plaatsing van de kernwapens. Een demonstratie, door heel de westelijke wereld verbreid.

In de acties tegen de Overheid doet het C.N.V. mee. Nu ben ik opgevoed door een van de pioniers van het C.N.V., die door dr M. Ruppert eens genoemd is de denker van de christelijke vakbeweging. Dat was hij dunkt me ook wel. Van hem heb ik geleerd dat je nooit kunt en mag staken tegen de overheid, omdat de Here ons dat in Zijn Woord verbiedt. In een normale geordende staat met volksvertegenwoordigers is het de taak van de volksvertegenwoordigers voor de rechten en plichten van het volk zorg te dragen. En dan kan de overheid onrecht doen, maar de weg van staking tegen zulk een overheid is voor een gelovige een onbegaanbare weg. Omdat het niet meer in de weg van de genade is. Omdat het ook in strijd is met

Later dan vele andere Kerkbladen besteedt „Opbouw” nu pas aandacht aan Luthers optreden. U weet het, het is een jubileumjaar: we herdenken Luthers 500e geboortedag.

Wat moet je nog aan nieuwe dingen vertellen, na het vele dat al gezegd is? Redactielid Pieter van Kampen hoopt in de komende weken gewoon te vertellen wat er in de periode 1517 tot 1521 is voorgevallen. Geen opzienbarende berichtgeving, maar, naar hij hoopt, wel een informatief verhaal: Luther in zijn eigen tijd.

Maar voorlopig is het nog niet zo ver. We zien allereerst de inflatie voortwoekeren. Twee miljoen pelgrims in Rome, in 1300. Vijftig jaar later (bij het volgende jubeljaar) komt er maar een fractie van dat bezoekersaantal. Eén reden is de massale sterfte, vanwege de Zwarte Dood, de schrikwekkende pestepidemieën. Maar een andere reden ligt in het feit dat men ook „thuis” aflaten kan ontvangen;

de „sovereiniteit in eigen kring” en met Góds sovereigniteit over elke kring.

Bovendien worden deze acties ook nog acties tegen het parlement. En waar acties tegen wettig gekozen parlementen op uitloopen is te zien in Rusland en in Chili. Dat verwordt óf tot dictatuur óf tot anarchie. En dan verliezen de ambtenaren en de trendvolgers meer dan de drie en half procent extra korting, die nu boven hun hoofd hangt.

Is er geen weg voor een christen als hij staat tegenover onrechtmatige handelingen van de overheid? Zeker wel. Dat is de weg die de Here Jezus ons aanwijst in de gelijkenis van de onrechtvaardige rechter. Lucas 18 : 1-8. We roepen tot God want we leven van Zijn genade. Hij is Almachtig. Hij zal haastig recht doen. Niemand hoeft me te schrijven dat dit makkelijk gezegd is. Want dat is het niet. De Here Jezus heeft ons een voorbeeld nagelaten. Niemand hoeft me ook te schrijven dat het toch wel echt onrechtvaardig is van de overheid. Want daarvan ben ik overtuigd. Harm van der Meulen heeft ook gelijk als hij het sociale gezicht van het C.D.A. niet weet te ontdekken. Want dat gezicht is er niet. Maar desondanks: staken tegen Overheid en parlement is een gevaarlijke zaak.

H. Amelink, Aalten

men hoeft er niet per se helemaal voor naar Rome. In 1525 - al weer 7 jaar na het aanslaan van de 95 stellingen - kan men in Amsterdam alle „romeinse aflaten” verkrijgen door in de stad zeven kerken aante doen. Het blijkt zelfs mogelijk zeven altaren en „staties” in één kerk te zetten om hetzelfde resultaat te verkrijgen. En wat te denken van de kermis in Bergen op Zoom in 1518, waar „kostelijke aflaten” als prijs worden uitgelooft? Verkorting van het louteringsproces in het vagevuur, mits je kon ballengooien! (Zie Huizinga, *Herfstij der Middeleeuwen*.)

onterecht

Toch kunnen wij als Protestanten ook té negatief over het hele verschijnsel oordelen. Zo in de trant van: allemaal pauselijke geldingsdrang of bot commercialisme. Ongetwijfeld waren motieven van geldelijk gewin niet weg te denken en moet de pauselijke pretentie uitdeler van Christus' genadegaven te zijn beslist worden verworpen. Maar er waren wel degelijk ook meer nobele, zij het niet altijd even doordachte, beweegredenen. Het verhaal van de graaf van Molise is al verteld. Hier nog een voorbeeld. De Paus gaat met zijn entourage op bezoek bij Italiaanse kloosterzusters. Het is het jaar 1476. De biechtvader der zusters Franciscanessen vraagt de Heilige Vader om een aflaat en deze schenkt hem die: een volle aflaat voor het naderende Mariafeest. Maar, omdat de Paus feitelijk nog wat meer wil doen, voegt hij eraan toe: „Daarnaast, ontvangt men volkomen vergeving van schuld en straf, iedere keer dat u uw zonden biecht.” „Wat!”, roepen de meegekomen kardinalen, „iedere keer?” „Ja”, geeft de Paus ten antwoord, „ik geef u alles wat ik zelf bezit.” Waarop de kardinalen eenparig voor hem neerknielen en uitroepen: „Geef dit ook aan ons.” De Paus: „In orde, het geldt ook voor u.” Ondoordacht, te impulsief, maar niet kwaad of doortrapt bedoeld. Alhoewel, het is natuurlijk een uitvloeisel van een visie op de Paus die de Schrift ons nergens leert. God heeft geen menselijke genade-uitdelers nodig! Zo wordt het onvermijdelijk dat ieder die zich principieel tegen het verschijnsel der aflaat verzet, in botsing komt met de machthebber in Rome. Zoals de geschiedenis leert.

Morgen is te laat

Dat gebeurt als Luther met hamer en papier door de straten van Wittenberg loopt. Hij is ten zeerste verontrust door de invloed van de aflatenhandel op zijn pastorale praktijk. Mensen blijken niet meer bang voor de door hem uitgesproken vermaning en opgelegde straffen. Ze hebben al een aflaat op

zak, een vrijbrief om vragen van tijdelijke en eeuwig oordeel niet meer zo ernstig te zien als zonder het bezit van deze documenten. En al is Luther zich er van bewust dat in „zijn” gebied, dat van de keurvorst Frederik van Saksen, niet zulke botte praktijken voorkomen als die welke door Tetzels bedreven worden - Tetzels heeft geen toestemming om in deze regio te opereren - daarmee is niet alles gezegd. Morgen, 1 november, is het Allerheiligen 1517. Dan wordt hij in de Slotkapel verwacht voor een bijzonder schouwspel dat zowel met relieken als met aflaten te maken heeft. Op Allerheiligen wordt namelijk de keurvorstelijke collectie heilige voorwerpen getoond. Frederik is een harstochtelijk verzamelaar van relikwieën; van zijn reis naar het Heilige Land heeft hij onder andere meegenomen: een stukje van de trap waaronder Lazarus gelegen heeft, roet uit de gloeiende oven, waarin Daniël's drie vrienden ongedeerd zijn gebleven, een deel van de baard van Christus en een paar goed bewaard gebleven kinderen, die te Bethlehem door Herodes zijn vermoord. Frederik had 17.443 „onderdelen van heiligen”. (Volgens een andere schrijver waren het er 19.013; maar hoe dan ook, een hele verzameling.)

En waar zulke relikwieën getoond worden, vallen vaak bijzondere aflaten te verkrijgen. Op Allerheiligen zou het volk dan ook weer toestromen. En wat dan? Het kwaad, dat er achter zat moest worden bestreden. Te lang had Luther inmiddels de Bijbel bestudeerd (en aan de Universiteit gedoceerd) om eraan te twijfelen of de aflatenhandel was door en door corrupt.

Morgen zou hij, samen met zijn collega's van de Universiteit in de Kapel verwacht worden. Dat was traditie. Frederik was tenslotte stichter en voornaamste begunstiger van de academische instelling waarvoor Luther werkte. Maar een dag eerder, 31 oktober, wordt een papier met stellingen aangeslagen, zoals gebruik was in die dagen. Een uitdaging tot een theologisch dispuut. Een simpele daad. Later zou hij zeggen: „ik vreesde een toon te gaan zingen, die mischien voor mijn stem te hoog zou blijken te zijn.” Hoe kwam hij er bij... Een gezette jonge man van 34 jaar heeft een papier geschreven. Pas na 150 jaar trekt in heel Europa de kruitdamp op.

Enkele facetten van het begrip 'waarheid' in het Nieuwe Testament (3)

Oud en nieuw

Als we nu voor de tweede keer terugkeren naar 1 Joh. 2 : 8 (vgl. het begin van het tweede artikel), dan is dat met het vermoeden, dat we nu wel eens de sleutel tot het verstaan van deze tekst in handen konden hebben.

Immers: meteen valt op, dat dit vers - evenals de beide uit Johannes' evangelie besproken teksten (4 : 23, 24 en 1 : 14-17) - beheerst wordt door het onderscheid tussen *oud en nieuw*. Ditmaal wordt het oude gebod „dat gij van den beginne (vgl. 1 : 1 en ook het evangelie 1 : 1) gehad hebt” gesteld tegenover het nieuwe gebod. Daar komt nog iets bij. Oppervlakkig gezien schijnt Johannes zichzelf tegen te spreken. Eerst zegt hij: het is geen nieuw gebod, dat ik geef, maar het oude. Dan: het is toch ook weer een nieuw gebod. Wel, dat was nu ook typerend voor die andere teksten waarin een zaak aanvullend als 'waarheid' werd gekwalificeerd. Miste Gods oudtestamentische wet het genadekarakter (Joh. 1 : 17)?⁸⁾ Nee, maar Gods genade komt in Jezus Christus zo overweldigend uit, dat *daarbij vergeleken* de wet van Mozes als genadeblijk in het niet zinkt. Ik moet hier opnieuw denken aan 2 Cor. 3, nu aan v. 10 „Immers zelfs hetgeen verheerlijkt was, is in zoverre niet verheerlijkt, als deze heerlijkheid het te boven gaat”. En hetzelfde geldt t.a.v. Joh. 4 : 23. Baden de oudtestamentische vromen 'in geest'? Ja; en toch ook: nee, als we hen met de gelovigen van de nieuwe dag vergelijken.

Al verder valt ook hier weer het woord 'waar(achtig)', als Johannes zijn nieuwe gebod motiveert. De woorden waarin dat laatste gebeurt stemmen bovendien overeen met die van Joh. 1 : 9 „het waarachtige licht schijnt nu”; woorden die we bij de bespreking van Joh. 1 : 14-17 reeds tegenkwamen. Al hebben we hier dus niet de merkwaardige opbouw van de twee uit het Johannes-evangelie eerder besproken teksten, toch heb ik het vermoeden, dat ook hier 'waarheid' (of 'het ware') een ander begrip uit de context accentueert als *wesenlijk voor God* en pas in de nieuwe bedeling in *volle duidelijkheid* door Jezus Christus aan het licht gebracht.

⁸⁾ Ik laat nu even in het midden, wat hier onder 'genade' nu precies is te verstaan. Zie daarover mijn artikelen in *Opbouw* 3de jrg. blz. 53 en 68. Het zal den lezer blijken, dat ik nu t.a.v. de betekenis van 'waarheid' in de onderhavige tekst tot een andere opvatting ben gekomen.

Als we dan de dingen nagaan waarvan Johannes in zijn brief zegt, dat 'in ons wonen' (zie het eerste artikel van deze reeks), dan gaan - gezien het verband - onze gedachten het eerst uit naar wat daar onder *d* is gerubriceerd: Gods *liefde*. Zie maar, wat volgt in vv. 10-17: wie in het waarachtige licht (Christus) wandelt heeft zijn broeder *lief*. De wereld daarentegen mogen wij niet *liefhebben*, want dan woont de *liefde* van den Vader niet in ons.

Bovendien is de liefde - juist als 'geest' in Joh. 4 : 24 - iets waarmee God zelf zo naar waarheid getypeerd is, dat Hij ermee geïdentificeerd wordt: „*God is liefde*” schrijft Johannes verder op in deze zelfde brief (4 : 8).

Ik ben dus geneigd onder „het ware dat in Hem en in ons is” te verstaan: de *liefde* Gods in Christus, die ook in onze harten is uitgestort door den Heiligen Geest (Rom. 5 : 5).

Als we het zo verstaan, valt ook te begrijpen, waarom Johannes van dit nieuwe gebod zegt, dat het toch eigenlijk al een oud gebod is. Als nl. aan Jezus gevraagd wordt, wat het grote gebod is in de (*oudtestamentische*) wet, dan zegt Hij: „Gij zult den Heere, uw God, liefhebben...” en „Het tweede, daaraan gelijk, is: gij zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt de ganse wet...” (Mt. 22 : 36-40). In dezelfde geest spreekt ook Paulus in Rom. 13 : 8-10. Alleen: God bewees zijn liefde op een oneindig veel rijkere manier in het prijsgeven van zijn Zoon dan in de verlossing uit Egypte. Daarom klemmt voor ons zijn liefde-eis ook veel sterker dan voor Israël.

Deze uitleg wordt ook treffend bevestigd door wat Johannes schrijft in zijn tweede brief, v. 5: „En nu vraag ik u, vrouwe, niet alsof ik u een nieuw gebod zou schrijven, maar hetgeen wij van den beginne gehad hebben: *dat wij elkander liefhebben*”.

Gave en gebod

Intussen is er nog een probleem te bespreken, t.w. welke functie het zinnetje „het ware dat in Hem en in u is” nu in het verband heeft.

Een aanwijzing voor de oplossing daarvan meen ik te vinden in de opbouw van het voorafgaande vers. Daar zegt Johannes:

- a) dat het een oud gebod is wat hij neerschrijft,
b) wat dat gebod is.

Ligt het niet voor de hand te vermoeden, dat de opbouw van v. 8 daarmee overeen zal stemmen? Dan zou dus Johannes, na gezegd te hebben

- a) dat het een nieuw gebod is wat hij neerschrijft
nu vervolgen met aan te geven
b) wat dat gebod is.

Ik kan me voorstellen, dat we tegen die gedachte even steigeren: dat in het zinnetje „het ware dat in Hem en in ons is” (= de liefde Gods) een gebod zou kunnen zijn vervat. Gods liefde is immers een gave van Hem aan ons. Hoe kan die hier dan worden voorgesteld als een gebod van Hem aan ons?

Hier zou ik willen wijzen op Jac. 4 : 5 „Helemaal voor Zich alleen” verlangt God den Geest dien Hij in ons deed wonen”. God vraagt terug wat Hij eerst gaf. Hij wil uit ons hart naar buiten zien komen de liefde die Hijzelf daarin uitstortte.¹⁰⁾ En dan niet alleen naar Zichzelf toe, maar ook naar onzen broeder toe.

Niemand kan God verwijten, dat Hij van ons verlangt wat wij niet kunnen opbrengen. Het enige immers wat Hij vraagt is wat Hijzelf eerst schonk. Zo simpel ligt dat.

Ja? Is dat werkelijk zo gemakkelijk?

Ik denk zo, dat Johannes ons toch wel voor een overmoedige reactie (zo van 'maar dat moet te doen zijn!') heeft willen behoeden door de merkwaardige formulering die hij kiest. Hij schrijft niet kortweg 'het ware dat in u is', maar „het ware dat in Hem en in u is”. Het is alsof hij ons wil inprenten: niet alleen als de liefde van God als geschenk tot ons komt, is Jezus Christus de tussenpersoon, maar ook als die liefde van ons terug moet komen, kan Christus als middelaar niet gemist worden. Daarom eindigt hij dit hoofdstuk ook met de oproep: „En nu, kinderen, blijft in Hem” (v. 28).

Wij hoorden vroeger, als er over de leer der schepping gesproken werd, ook het woord 'deïsten' vallen. Dat waren mensen die leerden, dat God de wereld had 'gestart', maar toen uit handen gegeven. De wereld, en met name de mens, moest nu verder zich maar zelf redden.¹¹⁾ Ik vrees soms, dat

⁹⁾ Eigenlijk staat er „jaloers”. God duldte geen rivalen in zijn aanspraken op het mensenhart.

¹⁰⁾ Zo stelt ook Paulus in 2 Cor. 8 : 7 de liefde die de Corinthiërs betonen voor als dezelfde die hij hun van Godswege geschonken heeft.

¹¹⁾ Dat deze opvatting nog niet dood is, kan b.v. blijken uit het artikel 'Nogmaals over de mens als beeld Gods' van Dr A. J. Nijk in het boek 'Wat dunkt u van de mens?', Kampen 1970, blzz. 103-107. De exegetische enormiteiten waartoe de schrijver vervalt, worden overigens op de volgende blzz. door Dr A. S. van der Woude kort weerlegd.

een parallelle misvatting ons parten speelt t.a.v. het werk der verlossing; en dan niet zozeer in theorie als wel in de praktijk. Doen wij niet meermalen alsof wij als gelovigen nu toch wel zelf, en als vanzelf, de taak die God ons geeft aan moeten kunnen? Wordt er onder ons met betrekking tot het christelijk leven en handelen wel eens niet geredeneerd alsof we autark zijn? Ik heb folders in handen gehad van vrijgemaakte scholen waaruit een brutaal optimisme sprak, als zou het onderwijs nu gegarandeerd goed gaan, omdat het in handen was gelegd van louter ware-kerkleden. En laten we nu niet 'van ons af kijken', maar ook onszelf de vraag stellen: zijn wij ons er voldoende van bewust, dat we zelfs die ogenschijnlijk simpele eis: 'teruggeven wat we gekregen hebben', niet kunnen volbrengen zonder de band met onzen Verlosser aan te houden in dagelijks bidden tot -, en luisteren naar Hem? Laten we Johannes' fijnzinnige formulering maar goed ter harte nemen: „in Hem en in ons”. Eerst in Hem, dan in ons. Alleen door Hem in ons. Ook alleen door Hem uit ons terug.

Maar tegelijk mogen we ons ook door hem laten bemoedigen: hij durft - zo schrijft hij - die zware eis van de volmaakte liefde ons stellen, „omdat de duisternis wegtrekt en het volle licht nu schijnt”.

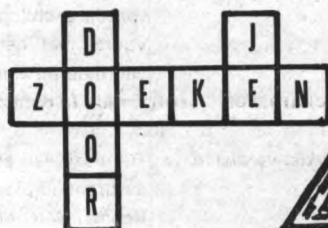
Redactie ontving

Dr J. W. van Hulst, *Treinen naar de hel* - Amsterdam-Westerbork-Auschwitz; Een aantal beschouwingen die verband houden met het dagboek en de brieven van Etty Hillesum. 76 blz., f 14,50; uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Dr L. van Klinken, *Wij rentmeesters*. 180 blz., f 28,50; uitg. Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Drs P. Koeman, *Verzoend door Christus*, over verzoening door voldoening; Reformatie-reeks deel 9. 116 blz., f 17,90; uitg. Kok, Kampen.

Dr F. De Meyer, *Mijn hart is in Tsjion*; Verleden, heden en toekomst van het zionisme. 87 blz., f 12,90; Omniboek, Den Haag.

Deze week lezen we eerst een kort stukje van de belevenissen van de profeet Elisa. Het staat in 2 Koningen 4 : 1-7. Het gaat over een wonder dat gebeurt als een weduwe bij Elisa komt om te vragen om hulp. Wat was er gebeurd? De man van de vrouw was gestorven en nu wilde iemand de kinderen van deze weduwe verkopen als slaven. Dan zou hij daarvoor geld krijgen omdat hij nog geld tegoe had van dit gezin. Hoe Elisa deze vrouw zal helpen lees je in de verzen 1 tot 7. Let nu goed op. Je moet bij de volgende zinnen aangeven of het waar is wat er staat of niet.

Je moet uit de figuur steeds een woord nemen uit de linker- of uit de rechter kolom: Als de zin waar is, neem je het woord uit de linker kolom. Is de zin niet-waar, dan neem je het rechter woord. Als je de 10 goede woorden achter elkaar zet, hoe luidt dan de zin die ontstaat?

1. De gestorven man van de weduwe was een profeet geweest.
2. De weduwe had 3 kinderen.
3. In het kruikje dat de vrouw in huis had zat wijn.
4. De weduwe had 2 zonen.
5. Haar kinderen moesten lege vaten kopen in de winkel.
6. De volle vaten moesten ze verkopen.
7. Met het geld dat ze daarvoor kregen, konden ze de schuld betalen en van de rest konden ze verder leven.
8. Eerst was Elia de knecht van God. In 1 Koningen 17 kun je lezen dat Elia door de Here naar een weduwe in het buitenland wordt gestuurd. Elia mocht bij die weduwe ook een wonder doen. Dat was ook met een kruik die niet leeg was te krijgen. In die kruik zat wijn. (vers 16).
9. Die weduwe had ook 2 zonen.
10. Die weduwe woonde in Sarfath (in het buitenland dus). Elia werd door God niet naar een weduwe in het eigen land Israël gestuurd. Dat was omdat er in die tijd maar weinig weduwen in Israël woonden.

Of deze laatste zin waar is of niet kun je lezen in Lukas 4 vers 25-26. Daar lees je dat de Here Jezus een preek houdt in de synagoge van Nazareth nadat Hij een gedeelte heeft voorgelezen uit het boek Jesaja.

Administratie

Administratie-adres:
Kon. Wilhelminalaan 38
3956 TD Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:
Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:
f 42,— per jaar of f 22,— per halfjaar.
Buitenland f 50,— per jaar of f 65,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw, Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:
40 ct per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:
Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

	WAAR	NIET-WAAR
1	deze	die
2	profeet	weduwe
3	gehoorzaamde	geloofde
4	alles	niet
5	alles	wat
6	de	die
7	profeet	weduwe
8	Jeremia	Elisa
9	hem	haar
10	toonde	vertelde

Oplossing vorige week:

van links naar rechts: 1. Naomi - 2. gras - 3. Hebron - 4. Farao - 5. Sardes - 6. diakenen - 7. rusten - 8. Smyrna - 9. Vasthi - 10. Simson - 11. Magdala - 12. Patmos hoort bij Griekenland.

Kerknieuws

Beroepingswerk

Ds J. C. Schaeffer van Emmeloord heeft bedankt voor het op hem uitgebrachte beroep door de kerk van Rijswijk.

Langeslag

De adressen van de kerk van Langeslag zijn gewijzigd en luiden thans: Scriba: A. v. d. Vogt, Langeslag 51, 8055 PP Laag-Zuthem (Ov.), tel. 05290-324; diaconie: J. Ulderink, Grote Hagenweg 7, 8055 PM Laag-Zuthem (Ov.), Rabo-bank Heino 32.71.52.125.

Wijziging scribaat

Het scribaat van de Ned. Geref. Kerk te Amersfoort is met ingang van 5 oktober '83 overgenomen door: W. Schoen, Julianalaan 54, 3871 VK Hoevelaken, tel. 03495-35452.

IJsselmuiden

In verband met het 50-jarig bestaan van ons huidige kerkgebouw, ligt het in de bedoeling om hieraan dankbaar en feestelijk aandacht te besteden. In de periode van 5 tot en met 10 november a.s. willen wij een soort „Jubileum-week” houden.

Vanaf zaterdag 5 november zal er een kleine fototentoonstelling worden gehouden. Op zondag 6 november hopen wij in de morgen-dienst van 9.30 uur de dank en lof met betrekking tot bedoeld jubileum aan onze hemelse Vader tot uiting te brengen. Op donderdag 10 november 1983, aanvang 's avonds half acht, hopen wij op feestelijke wijze dit jubileum nog eens in het bijzonder te benadrukken.

Regio Kampen

Uit het kort verslag van de vergadering van afgevaardigden der kerken van de regio Kampen op donderdag 6 oktober 1983 citeren wij het volgende:

Ds J. C. Schaeffer heet br. L. G. Compagnie uit Kampen welkom, alsook zijn echtgenote en vader; voorts broeder J. Huisman uit Steenwijk en ds K. T. de Jonge uit Almere aanwezig ter vergadering als waarnemers uit de Chr. Geref. Kerken, van hun woonplaats. Ds Schaeffer memoreert het feit, dat ds H. Stolk 5 oktober jl. 25 jaren predikant is geweest en al die jaren behoord heeft tot de classis/regio Kampen.

De praeses ds H. Stolk memoreert het feit, dat ds Schaeffer twee beroepen heeft ontvangen; feliciteert hem en wenst hem wijsheid toe; verder zegt hij toch ondanks het vele, wat er gebeurde, 25 jaren lang met vreugde tot de regio Kampen te hebben behoord.

Br. Compagnie wordt geëxamineerd, i.v.m. zijn aanvraag voor preekconsent, met gunstige uitslag. Hij ondertekent het formulier voor proponenten en kandidaten, waarna hem officieel uitoefening van preekconsent wordt verleend. Hem wordt toegezongen: Ps. 134:3 O.B. Een aanvraag om verlenging van preekconsent door br. J. Kloosterman te Emmeloord; daarbij: een schrijven van de kerk te Emmeloord, betr. deze broeder, dat deze aanvraag ondersteunt. De vergadering stemt in met een verlenging voor de tijd van één jaar, m.h.o. op het dienen van kleine, vacante gemeenten, door het spreken van een stichtelijk woord. Deze toestemming houdt niet in het verlenen van enige ambtelijke bevoegdheid en ook niet van de mogelijkheid te staan naar het ambt van dienaar des Woords. Daarbij tekent de vergadering aan, dat deze broeder - bij een eventuele aanvraag om verlenging - dit verzoek vergezeld heeft te laten gaan van een begeleidend schrijven van de kerk te Emmeloord, waartoe hij behoort.

Ds Schaeffer dankt voor de gelukwensen i.v.m. de beide door hem ontvangen beroepen.

Volgende vergadering: In één van de lokalen van de „Rank” te Emmeloord; donderdag 15 maart '84, aanvang: 19.00 uur.

Roepende kerk: Kampen.

De waarnemers van de Chr. Geref. Kerken zullen komen uit Dronten en IJsselmuiden, uitgenodigd door de plaatselijke N.G. Kerken.

Regio Harderwijk

Uit het kort verslag van de vergadering van de Ned. Geref. Kerk in de regio Harderwijk, gehouden te Nunspeet op 6 okt. 1983 citeren wij het volgende:

De afgevaardigden van de Christ. Geref. Kerken delen desgevraagd mede dat de zaak van afvaardiging namens de regio bij de classis Zwolle van de Chr. Geref. Kerken nog niet aldaar besproken is. Ds J. Houtman rapporteert namens de studiebegeleiding die onze studenten in de theologie namens onze kerken ontvangen. Dankbaar wordt daarbij gememoreerd dat een lid van onze kerken, drs W. Meijer te Heerde en benoeming aan de Theol. Hogeschool in Apeldoorn heeft ontvangen.

Zoals ten einde toe
de mensen twee aan twee
hun lange wegen gaan,
en God gaat met hen mee,
zo zal Hij met u zijn
in leven en in dood,
Hij wordt uw brood en wijn -
en dit geheim is groot.

(Gezang 369 : 3)

Op 26 oktober zijn onze ouders en grootouders

Arend Hendrik Algra en Hillie Algra-Emmens

35 jaar getrouwd.

We zijn onze hemelse Vader dankbaar dat Hij hen gedurende al die jaren voor elkaar en voor ons heeft willen bewaren.

Den Helder: Henk en Tineke Algra-van Veen
Nynke en Anne

Almere-Stad: Ameling en Louise Algra-van 't Hof

Barendrecht: Marijke en Jos Wesdijk-Algra
Jaap, Hilke en Arend

Zaltbommel/Amsterdam: Elja Algra en Janko Berman

Maassluis: Geert Algra

's-Gravenhage/Sliedrecht: Hilda Algra en Simon Kadijk

De Stichting Verenigde Uitvaartfondsen te Enschede vraagt per 1 december a.s. een

chef-administrateur/trice

Functie-informatie: De aan te stellen functionaris zal worden belast met het verzorgen van de financiële en ledenadministratie van de stichting.

Voorts met het voeren van correspondentie en het coördineren van de werkzaamheden op het kantoor en van de in dienst zijnde agenten.

Functie-vereisten: Het bezit van een praktijkdiploma boekhouden c.q. het assurantiediploma B.

Kennis van of belangstelling voor administratieve automatisering c.q. de bereidheid een cursus te volgen in computerkennis.

Kantoorervaring en leidinggevende capaciteiten.

Leeftijd: Bij voorkeur tussen 30 en 45 jaar.

Woonruimte: Een dienstwoning naast het kantoor komt z.s.m. beschikbaar.

Salaris: Het salaris is in overeenstemming met de belangrijkheid van deze functie.

Eigenhandig gqschreven sollicitaties voor 10 november a.s. aan: S.V.U., Postbus 1143 - 7500 BC Enschede onder vermelding: sollicitatie.

- Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.
- Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!

Geef Pjotr een (kinder) Bijbel

Pjotr is een van de miljoenen kinderen in Oost-Europa die graag een kinderbijbel willen. In het Oostblok woedt een ideologische strijd om de kinderziel. Laten wij Pjotr en zijn leeftijdgenoten het evangelie in handen geven.

Stichting "Antwoord" streeft er naar 100.000 kinderbijbels er heen te brengen. Prijs per exemplaar: f 20,- inclusief vervoer. Hoeveel neemt u er voor uw rekening?

Pjotr heeft een boekje geschreven voor zijn leeftijdgenoten in Nederland. Omdat hij veel heeft te vertellen. Maar hij kan niet zelf hierheen komen. Het (dunne) boekje kost niets.

Vraag 't aan bij Stichting "Antwoord", postbus 198, 4700 AD Roosendaal.

**Giro
1166**

**stichting
antwoord**

Comité v. aanbeveling: Prof. Dr. Ir. J. van Bommel, Nel Benschop, Henk Binnendijk, Gert Doornbal, Prof. Dr. C. Graafland, Gien Karssen.